

V iskanju izgubljenega časa

ROK GOVEDNIK

Mariusz Wilczyński - Wilk je po skoraj desetletju in pol le zaključil svoj prvi celovečerni animirani film **Ubij to in zapusti to mesto** (Zabij to i wyjedź z tego miasta, 2020) in nas z njim popeljal na intenzivno filmsko izkušnjo svojega pokušanja proustovskih magdalenic. Wilczyński gledalca postavi na pozicijo vsevidnega opazovalca heterogenih zgodb, a sčasoma ugotovimo, da film z nami ves čas gleda tudi on sam; skupaj gledamo njegove spomine in spomine njegove družine. Film je letos zabeležil že nekaj vidnejših uspehov; prikazan je bil v uradnem izboru novega tekmovalnega programa Encounters na Berlinalu, prejel je priznanje žirije v Annecyju, nedavno pa tudi glavno nagrado na festivalu poljskega filma v Gdyni.

Filmsko stvaritev, ki suvereno izstopi iz konvencij enostavnega filmskega lagodja, je Wilczyński ustvarjal kar štirinajst let ter vanjo vnesel polno sebe, tako preko načina upodobitve kot tudi z močno ekstraspekcijsko spominov svoje družine. Kot ustvarjalec zgodbe in likovni ustvarjalec v enem si omogoči prestop iz diegetične v mimetično filmsko realnost, zato kot animirani junak aktivno postopa po svojem mestu nostalgije, kdaj ogromen kot Godzilla, spet drugič se pomeša med preostale like ter opazuje, kaj počnejo, pokuka pa tudi v stanovanje svojih mladih staršev.

Ustvarjalec je že v prejšnjem (kratkem) filmu **Kizi in Mizi** (2007) uporabil repeticijsko kot prikaz ponavljajočega se dolgočasja in s tem film postavil na rob gledljivosti, tudi tokrat pa se poigrava z vzdržljivostjo gledalcev. *Ubij to in zapusti to mesto* nikakor ni film, ki bi ga gledali nezbrano in površno, saj tvegamo, da bi izgubili množstvo prečudovitih podob, ki se nizajo v diskontinuirani montaži. Te je Wilczyński na obronku varšavskih gozdov v miru ustvarjal štiri leta, nato so vizualno podlago nadaljnjih deset let dopolnjevali zvočni posnetki dialogov številnih narisanih

junakov, risbe pa so prevzeli animatorji, ki so jih nato skupaj z Mariuszom spravili v gibanje.

Film z bizarnim narativnim lokom toka asociacij, prežetim z nihilizmom, obdaja mračna in otožna, celo osamljena atmosfera, vezana na sentimentalne avtorjeve spomine, v katerih z današnjega mesta reflektirano razdeluje svoj odnos s pokojnima staršema, saj mu je žal, da v njunih zadnjih trenutkih zanju ni našel več časa. Tako v toku filma po delih spoznavamo travmatično izkušnjo njegove mame, ki ni vedela, ali sta njen mož in sin varno prispela na plažo, saj se ji nista nič javila, in celo posmrtno pripravo njenega telesa za pokop, pa očetovo redno odsotnost, ko je bil na poti z vlakom v družbi druge ženske ... Osrednja pozornost pa gre predvsem spoznavanju njegovih staršev, kako sta se srečala, se ljubila, kako sta živela in kako sobivala v starosti, ko sina ni bilo poleg.

Likovna zasnova dela je v izoblikovani avtorski risani podobi, ki jo prostorsko nadgrajuje tehnika izrezljanke, prostor okoli narisane pa polni svetloba v sivih in modrih filterjih. Risba je kje povsem enostavna, linijska in brez teksture, druge pa vseeno bogata in polna senčnih šrafur. Te kdaj nadgrajujejo tudi intenzivne neposredne sence izrezljank. Kot tretji element poglobitve polja vidnega nastopajo barve, ki se ponekod vključujejo kot popestritev med črnino, kot rdeča pentlja na koncu kitke avtorjeve mame – t. i. narativni »*pending*« – ali pa kot sij električne svetlobe v rabi neonske ulične table.

Po slogu in narativnem toku lahko *Ubij to* bolj kot na tradicijo poljske šole risane filma povezujemo z zgledi iz estonske animacije Priita Pärna in njegovih sledilcev, a v svoji tematski modalnosti nosi močni pečat poljskega poetičnega pesimizma iz 60. let prejšnjega stoletja. Po drugi svetovni vojni in prelomu družbenih vrednot so se namreč mnogi avtorji spraševali o smislu ter se otožno izražali

Ubić to in zapusti to mesto (2020)

preko temačnih tonov barv, z veliko črnine, sivine. Mariusz Wilczyński se temu obdobju občutljivo priklanja tudi z narativnim elementom vlaka. V svojem potovanju po spominih se pogosto odloči za ta prevoz in opazuje; vlak so takrat mnogi poljski animatorji v svojih delih snovno osrediščali in celo povezovali kot metodiko razmišljanja o svetu in sebstvu (Daniel Szczechura, Mirosław Kijowicz, Jerzy Kucia).

V vsakem animiranem filmu je izrednega pomena zvok, saj je zaradi umetne tovrstne vizualnosti eden ključnih katalizatorjev vzdržnosti filmske realnosti. Tudi v *Ubić to in zapusti to mesto* je zvok bogat, predvsem z dialogi vseh fantazijskih

likov, ki so naseljeni v avtorjevem spominskem mestu. Dialoge, ki vodijo v nesingularno naracijo filma, prepleteno v smisle in povezave retrovizno, ko kot gledalci že izkusimo nekaj avtorjevega miselnega toka, so posneli veliki poljski filmski ustvarjalci in ustvarjalke – med drugim celo Andrzej Wajda. »Preprosto ne verjamem v smrt,« v nekem trenutku reče risani avatar Wilczyńskiego. »Vsi, ki jih ni več, so pač odšli. Niso umrli, v moji domišljiji so živi.« Čudovito se k filmu poda tudi karakтерна glasba poljske blues legende Tadeusza Nalepe, ki proti koncu filma povsem prevzame vzdušje razpleta.